

Nr 516

Av herrar Skårman och Wirtén, *angående miljövärden.*

(Lika lydande med motion nr 461 i Andra kammaren)

Den jordhävdslag som riksdagen förra året antog och som trätt i kraft den 1 januari detta år har ersatt 1947 års uppsiktslag. Enligt 1 § i den nya lagen rör denna endast åker och kultiverad betesmark, det vi i dagligt tal benämner odlad jord. Enligt 2 § inskränkes lagens omfattning ytterligare och kan såsom av 3 § framgår anses angå allenast sådan jord som enligt den fastlagda jordbrukspolitiken skall bestå såsom odlad jord och utnyttjas i bestående brukningsenheter för rationell jordbruksdrift. Därmed är lagens målsättning och giltighet klart och snävt avgränsad.

Utnyttjandet av den produktiva jorden påverkas emellertid i betydande omfattning även av omständigheter, som är av mer negativ verkan från såväl produktionssynpunkt som naturvårds- och miljöskyddssynpunkt. Redan enligt 1967 års beslut om den framtida jordbrukspolitiken skall omkring 1/3 av landets cirka 3 miljoner hektar åker tas ur bruk och därmed lämnas omkring 1 miljon hektar odlad jord planenligt utanför jordhävdslagens giltighet. Därtill kommer att enligt godtagen och av statsmakten understödd kommunal markpolitik stora arealer såväl odlad jord som skogsmark köpes upp av kommunerna. Även sådan jord är i huvudsak undandragen jordhävdslagens giltighet, men det kan dröja årtionden innan marken utnyttjas för det ändamål den en gång avsetts och förvärvats för.

I båda dessa fall är det ur nationalekonomisk synvinkel angeläget att marken utnyttjas produktivt i vid bemärkelse. Bibehållna eller nyskapade skönhetsvärden och markens utnyttjande för friluftsverksamhet får därvid i hög grad räknas som produktiva värden.

Så sker också i många fall. Nedlagda åkrar planteras med skog, försumpade odlingar torrlägges för skogsbruk, den odlade jorden på nedlagda gårdar eller på kommunala markreservat utarrrenderas till närliggande, bestående jordbruk för fortsatt brukning. I betydande omfattning läggs emellertid den här berörda jorden för föfot med bl. a. följande negativa konsekvenser:

Den övergivna jorden lämnar ingen annan avkastning än den som kan tolkas in under begreppet markvärdestegring.

Den nedlagda åkerjorden blir en härd för allehanda ogräs, som smittar ner angränsande jordbruksmark och försämrar grödan.

Såväl den övergivna odlade jorden som den icke skogsbevuxna avrösningsjorden buskar igen och förfular därigenom landskapsbilden, vilket redan skapat problem på många håll. Förbuskningen försvårar även skogsodling på marken.

Hägnader och övergivna hus förfaller och skapar en trist och deprimerande landsbygdsmiljö. Övervuxen taggtråd är en ständig skaderisk för människor och djur.

För att förhindra dylika och andra för samhället negativa följder fordras ansvar av markägarna, vilken kategori de än må tillhöra, samt en allmän tillsyn av all jord med krav att den skall utnyttjas på ett samhällsnyttigt sätt och icke lämnas utan uppsikt och skötsel.

Våra skogsvårdslagar får anses verka i sådant syfte och har även internationellt sett varit föredömliga. Målet bör givetvis vara att landets markresurser utnyttjas på bästa sätt. Därigenom vinnes även att mark inte kan läggas för fäbot i rent spekulationssyfte.

Jordlagsutredningen har i sitt betänkande Jordhävdslag (SOU 1968:22) berört dessa frågor från en annan och mer begränsad synpunkt, i det man huvudsakligen bedömt problemen med hänsyn till om det fanns behov av att bibehålla vanhävdslagstiftningen, d. v. s. 1947 års uppsikts- och inlösenlagar. Bortsett från att sagda lagar på grund av otidsenlighet knappast ens kommit till användning men möjligen verkat genom sin rena existens, så är situationen i dag en helt annan än 1947 eller 1958, då jordlagsutredningen fick sina direktiv.

Även den delegation som på initiativ av jordbruksministern bildats med företrädare för naturvårdsverket, lantbruksstyrelsen, skogsstyrelsen, Kommunförbundet och RLF kan komma att närma sig de frågor som här tagits upp. Delegationens uppgifter inskränker sig dock till att beakta hur 1967 års jordbrukspolitik kan komma att påverka naturmiljön, förbuskningen och dylika frågor av mer begränsad art.

Med hänvisning till vad ovan anförts hemställes,

att riksdagen hos Kungl. Maj:t anhåller om utredning och förslag till lag om sådan uppsikt över svensk mark att denna icke vanskötes utan med hänsyn till beskaffenhet och läge nyttjas på ett från miljö- och landskapsvårdande synpunkt försvarligt sätt.

Stockholm den 23 januari 1970

Bo Skårman (fp)

Rolf Wirtén (fp)
